Godina II. — Broj 465.

CJENA LISTU: U predplati za čitavu godinu K 32·—, za polugodište K 16·—, tromjesečno K 8·—, mjesečno K 3·—, u maloprodaji 10 helera. — OGLASI primaju se u upravi lista trg Custoza broj 1, te se računaju po 30 helera za prostor visok 4 milimetara i dug 8 cm.

HRVATSKI LIST

izlazi u Puli, svaki dan u 5 sati ujutro.

Ponedjeljak 23. listopada 1916.

„HRVATSKI LIST“ izlazi u nakladnoj tiskari JOS. KRMPOTIĆ u Puli, trg Custoza broj 1. Uredništvo se nalazi u Sitanskoj ulici broj 24. — Odgovorni urednik: JOSIP HAIN u Puli. Rukopisi se ne vraćaju. Ne uvažuju se anonimni dopisi. Nefrankirana pisma se ne primaju.

Austro-ugarski ratni izvještaj.

Beč, 22. (D. u.) Službeno se javlja:

Istočno bojište.

Fronta nadvojvode Karla: Na ugarsko-rumunjskoj granici traju dalje žestoki bojevi nesmanjenom žestinom. Na mnogim su mjestima bile rumunjske čete bačene.

Fronta bavarskog princa: Na gornjoj Strypi uspješni bojevi u pretpolju. Njemačke su čete u jurišu zauzele ruske položaje na zapadnom brijegu Narajowke te bacile neprijatelja preko rijeke. U protivnikovom se posjedu nalazi još samo malen dio zemljišta. Zarobili smo 8 časnika i 745 momaka.

Talijansko bojište.

Dan je mirno prošao. Južno Toblinskog jezera, bilo je, kako se čini, od bure natjeranu ruho talijanskog privezanog zrakoplova te od nas zaplijenjeno.

Jugoistočno bojište.

Kod c. i kr. četa nema nikakovih dogodjaja.
Zamjenik poglavice generalnog stožera
pl. Höfer, podmaršal.

Njemački ratni izvještaj.

Berlin, 22. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja:

Zapadno bojište.

Fronta prijestolonasljednika Rupprechta: Bitka na Sommi se ljutinom nastavlja. I jučer je je označivao obojestrani najveći razvoj topničkih sredstava, a osobito na sjevernom brijegu. Bubnjarska vatra na jarke i na područje, što za njima leži, pratila je englezke navale, koje su bile provedene sa Ancre do Courcelletta i sa sviju strana Gueudecourta u ponovnom jurišanju. Uz žrtve, koje odgovaraju bezobzirnoj upotrebi ljudi, uspjelo je neprijatelju te je osvojio na zemljištu u smjeru prama Grandcourt-Pys. Kod Gueudecourta bijo je odbit. Žestoki bojevi kod Sallya ostadoše za Francuze bez uspjeha. Južno Somme zauzeli smo u protunavali niz nedavno izgubljenih jaraka medju Biaches-om i La Maisonettes. Tu smo Francuzima oduzeli 3 časnika, 172 momka i 5 strojnih pušaka. U šumama sjeverno Chaulnesa vrše se od jučer na večer novi bojevi

Fronta prijestolonasljednika: Na Maasi traje dalje živahna topovska vatra.

Istočno bojište.

Fronta princa Leopolda bavarskoga: Pred sredinom vojne skupine generala pukovnika pl. Woyrscha i zapadno Lucka porasla je u pojedinim odsjecima objestrana pucnjava. Bojevi u pretpolju zapadno gornje Stryp- poteekli su uspješno po nas. Pod vodstvom generala pješadije Geroka su njemačke čete nakon usko ograničenih uspješnih provala posljednjih dana opeta bacile u pojedinim navalama neprijatelja medju Swistelnikom i Skomorohi-Nove. U protivnikovom se posjedu nalazi još samo mali dio zemljišta na zapadnom brijegu Narajowke. Njegove su se bezciljne provale izjalovile. Pretrpio je teških krvavih gubitaka. Zarobili smo 8 časnika i 745 momaka.

Fronta nadvojvode Karla: Usprkos žilavoj obrani svoje zemlje su rumunjske čete bile na mnogim mjestima bačene. Protunavala nije mogla da istrgne osvojenog područja.

Balkansko bojište.

Mackensenova fronta: 19. t. mj. Započeta bitka u Dobrudži odlučila se je u naš prilog. Rusko-Rumunjski protivnik bio je nakon teških gubitaka na čitavoj fronti bačen iz njegovih već u miru izgrađenih položaja. Uzeli smo jaka oporišta Topraisar i Cabadinu. Savezničke čete proganjaju.

Macedonsko bojište.

Bojevi u koljenu Černe se još nijesu dovršili. Tamo su nastupile njemačke čete.

Prvi majstor glavnog sijela Ludendorff.

Turski ratni izvještaj.

Carigrad, 21. (D. u.) Glavni stan javlja:

Fronta na Tigrisu.

Neprijateljsko konjničko odjeljenje bilo je u boju sa našim četama i dobrovoljcima prisiljeno, da bježeći uzmakne.

Kaukaska fronta.

Čarkanja, koja su se svršila u naš prilog. Na ostalim frontama nema ništa važna.

Na Dobrudžskoj su fronti zaposjele naše čete u svezi sa saveznicima utvrđjene neprijateljske položaje u predjelu sjeverno Karabuša. Kukardža, nastavile su proganjanje neprijatelja i zarobiše 1500 Rusa i Rumunja te zaplijeniše 2 topa, 7 strojnih pušaka i mnogo inog vojnog materijala.

Bugarski ratni izvještaj.

Sofija, 21. (D. u.) Služb. izvještaj. Glavni stan javlja:

Macedonska fronta.

Na željeznici Bitolj—Florina živahna topovska djelatnost. Protunavala, što su je naše čete poduzele u koljenu Černe, razvija se uspješno. Boj traje dalje. U dolini Moglenice je položaj nepromijenjen. Nema ništa važna, da se javi. Na obim stranama Vardara pojedini topovski hici. Na podnožju Belasice planine mir. Na Strumskoj fronti živahna djelatnost. Neprijateljsko je topničko izvidničko odjeljenje pucalo na mnoge napučene krajeve pred našom frontom te je zapalilo selo Barakli-Džumaja. Naše je topništvo raspršilo znatne neprijateljske skupine, koje su radile kod mostobrana Jeniköj. . . Egejskoj obali običajno krstarenje neprijateljskih ladja.

Rumunjska fronta.

Duž Dunav mir. U Dobrudži su se 19. i 20. t. m. vršili dosta ozbiljni bojevi. Svi pomaknuti neprijateljski položaji i dio njegovih glavnih položaja nalaze se u našim rukama. Do sada smo zarobili 24 časnika i preko 3500 momaka i zaplijenili 2 topa, 5 municijskih kola, 22 strojne puške i 1 bacalo mina. Na Cmomorskoj obali je neprijateljska ladja pucala na grad Mangaliju.

Tragična smrt ministra-predsjednika.

Kako se je ubojstvo dogodilo

Beč 21. (D. u.) Zakasnilo. Korespondencija Wilhelm prima od očevidaca glede atentata na ministra-predsjednika grofa Stürgkha ove podatke: Ministar je predsjednik običavao gotovo danomice objedovati u svratištu Meissel i Schaden u velikoj objedovaonici kod svog stanog stola u često se mijenjajućem društvu svojih znanaca. I danas je došao grof Stürgkh izmeđju jedan i pol i dva sata u dvoranu. U njegovom su se društvu ovaj put nalazili urednik u Tirolu grof Toggenburg, koji je jutros prispio ovamo i danas opet htio otputovati, i Freiher Franjo Aehrental, koji je ulanski satnik izvan službe, brat pokojnoga ministra izvanjskih poslova Aehrenthala. Tri stola od stola ministra-predsjednika uzeo je mjesto neki čovjek, kojega nijesu još nikad opazili u svratištu, u koji zalaze većinom stalni gostovi, ali koji nije ničim upadao u oči pred ostalim gostovima. Bio je to čovjek od po porilici trideset do četrdeset godina, visok širok, plavog obrezanog brka, s naočarima i pomnijvo uredjene brade. On se je tako smjestio kod stola, da je bio nasuprot od grofa Stürgkha. Grof je Toggenburg sjedio nasuprot od ministra-predsjednika, a ledjima prema spomenutomu bio je okrenut Freiher Aehrenthal. Ministar je predsjednik Stürgkh objedovao u živahnom razgovoru te je upravo srkao crnu kavu i pušio smočicu. I stranac, za kojega nije bilo nikakvog uzroka, da bude pod paskom, dovršio je s objedom te je već i platio. Društvo je grofa Stürgkha bilo doskora spremno na odlazak, kad se je stranac iznenada digao od svoga stola i pošao prema stolu ministra-predsjednika. Grof Stürgkh i grof Toggenburg opazše ga, gdje dolazi, te su mislili, e hoće da posjeti kakovo društvo kod kojeg susjednog stola. Kad i mladi taj čovjek došao blizu stola ministra-predsjednika, stao je kod posljednjih koračaja trčeći, ruke je imao u džepu i prije negoli je itko mogao i naslutiti, što kani, bio je već tik uz grofa Stürgkha i stavio Browning-pištolju na njegovu glavu. Grof Stürgkh se je u zadnji čas nagnuo bez sumnje nešto na stranu i samo bez ikakve slutnje. Tad su prasnuli već i hici, i to jedan za drugim. Stranac je, to su vidjeli svi prisutni, pucao na grofa Stürgkha. Hici su bili upravljeni u glavu te su odvise dobro pogodili. Grof je Stürgkh klonuo na stranu i nato se srušio na zemlju. Potok se je krvi razlio preko njegova lica. Krv je nakvasila njegovo odijelo. Jedva može da se shvati užasno presnečenje, koje je u taj čas zavladalo u dvorani. Osobito oba druga kod stola ministra-predsjednika bila su kao omamljena, ali samo jedan trenutak; grof se je Toggenburg smjesta digao i podigao svoju stolicu kao oružje protiv ubojici. Atentator je stao bježati kroz dvoranu prama vratima, za njim su trčali grof Toggenburg i barun Aehrenthal, grof Toggenburg je podigao stolicu u obranu proti ubojici. Kad je ubojica stigao do vratiju, doletio mu u susret nadkonobar Grumbach te mu zapriječio put stisnuvši mu ruku, u kojoj imadjaše jošte uvijek revolver, proti tlu te se je tom prilikom revolver po četvrti put spružio i ranio grofa Arenthala lahko.

Kao munja razletila se je iz hotela vijest o atentatu na grofa Stürgkha. Malo zatim prispio je liječnik sa bližnje postaje, koji je konstatirao da je prekasna svaka pomoć — grof Stürgkh bijaše već mrtav. Lješina bje pokrivena stolnjakom na mjestu ubojstva. Jedna krugla prošla mu je kroz nosnicu i kroz glavu van, druga je ostala u lubanji, a treća je pogriješila cilj te bje nadjena na podu. Grof Arenthal bje ranjen na desnoj dolnjoj lopatici, obvezan i prevezen u sanatorijum. Nadkonobar je bio tom prilikom takodjer lahko ranjen. Na lice mjesta prispio je predsjednik redarstva barun Gorupp, šef kriminalne policije Stukkart i drugi redarstvenici. Predsjednik redarstva poveo je sam prvi izvide i saslušanja. Na lice mjesta prispješe sekcijski šef dr. Klimscha iz ministarskog predsjedništva, gradski načelnik dr. Weiskirchner te sudbena komisija. Preslušanje trajalo je nekoliko sati.

Nakon preslušanja bje ubojica u pol 5 sati u automobilu preveden u redarstvene uze.

Ubojica je dr. Fritz Adler, književnik po zvanju. Bio je posve miran, kad ga odvedoše. Lješina ministra-predsjednika ostala je u dvorani, dok je sudbeno povjerenstvo izvidjelo činjeničnо stanje. Poslije 5 i četvrt bila je lješina otpremljena u zgradu ministarskog predsjedništva i položena na mrtvački odar. Ministarsko se je vijeće sastalo u 4 sata pod dojmom tužnog ovog dogodjaja na kratko vijećanje. Caru i kralju saopćilo se je u Schönbrunu strašni zločin kratko iza dogodjaja. Ministar unutarnjih posala stić će sutra u Beč.

Utisak zločina.

Beč, 22. (D. u.) Vijest o prokletom atentatu na ministra-predsjednika, raširila se u Beču posebnim izdanjima te je svuda izazvala duboko saučešće za žrtvu, kaošto i najveće zgražanje nad kobnim činom. Vijesti iz čitave monarhije javljaju o porazmom učinku atentata i najvećem zgražanju nad bezbožnim zločinom.

Beč, 22. (D. u.) „Wiener Abendblatt“ piše o atentatu: „Ministar je predsjednik Stürgkh pao žrtvom ubojstva. Mladi je fanatik ispalio tri hica na državnika, koji je odmah izdahnuo. Žalosna će vijest svuda izazvati veliku žalost. Ministar predsjednik Stürgkh bio vjeran carev sluga i odličan poučnik. Domovina gubi njime vrlog državnika, otmenog osjećanja i punog oduševljenja za opću dobrobit. Sva njegova politička djelatnost nosi obilježje ispravnosti, muževnosti i poštenosti. Već četvrt stoljeća sudjelovao je u javnom životu, ponajprije kao član carevinskog vijeća, onda kao ministar nauka i konačno kao ministarski predsjednik. Grof si je Stürgkh stekao najveće poznavanje političkog života u Austriji i bogata iskustva, koja su mu kod vodstva javnih poslova baš tako dobro služila kaošto i otmenost njegovog nastupanja. Pod teškim prilikama preuzme on 3. novembra 1911. svoju službu. Mnoga i važna pitanja unutrašnje politike pripravljaja su mu svoju veliki poteškoća. Prije je rata Stürgkh stekao mnogi parlamentarni uspjeh te se je neumorno borio, da oslobodi parlamenat iz kruha opstrukcije, a votiranje vojnog zakona bio je očito izraz tih njegovih nastojanja. Svjetski je rat zahtijevao od vlade veliku snagu i oprezniost. Grof se je Stürgkh tim zahtjevima podvrgao svom odanošću, revnošću i dubokim svojim znanjem. Iz tog je snažnog djelovanja bio grof Stürgkh nenadano maknut. Njegova je smrt za domovinu težak gubitak, još teži u tom velevažnom času. Za njim žale svi, koji su poznavali njegovo poštenje, ozbiljnost i općoj dobrobiti posvećenu plemenitost te njegovu muževnost. Njegova će uspomena još dugo živjeti štovana od sviju.

Potankosti.

Beč, 22. (D. u.) Korespondenčni ured Wilhelm donosje o osobi ubojice ministra-predsjednika sljedeće potankosti: Dr. Adler se je rodio god. 1879. u Beču je bio konfesije i oženjen. Učio je u inozemstvu, te je u naučne svrhe boravio u Švici. Ondje je Dr. Viktora Adlera, zastupnika u carevinskom vijeću. Obtelj ubojice nalazi se već 2 godine u Švici. Dr. Fritz Adler bijaše glavni urednik lista „Das Volk“, koji je početkom rata bio obustavljen, pa je sada izdavao mjesečnik „Der Kampf“ i bio njegovim glavnim urednikom. „Der Kampf“ je znanstvena revija, koja se bavi svim pitanjima socijalno-demokratskog gibanja. Fritz je Adler bio i tajnik socijalno-demokratske stranke, ali se je u nejednom pogledu nalazio u njezinu u opreci. Vrlo je imućan, te je bio na glasu kao veliki radikalac i pretjeran u svojim idejama. Usljed svojih radikalnih nazora imao je kod stranke malo pristaša i ugleda, česa radi nije mogao aktivno jače nastupati. Svojih nazora radi stao je u protuslovlju sa vodstvom socijalne demokracije, dapače i sa svojim ocem. Nije čudo, što čovjek sa takvim idejama i takovog ponašanja nije kod preslušavanja pokazivao niti sjenke kajanja.

Ugarski minister Najvišeg dvora, barun Rosenner, otišao je čim je primio žalosnu vijest, u ministarsko predsjedništvo, da u ime ugarske vlade osobno izrazi duboko saučešće.

Beč, 22. Kada su na ministra-predsjednika bili ispaljeni hici, bacise se odmah svi nazočni a istrijski i njemački časnici na atentatora i povukoše sablje, da ga ubiju. Dr. Adler reče: „Molim gospodo, znam što sam učinio, neka me se miran zatvori“. Na pitanje nekog časnika, zašto da je to učinio, odgovori: „Za to čti već pred sudom odgovarati. Zovem se Dr. Fritz Adler, te sam pisac“. Na to je dao svoj naslov te je miran i pitajući gledao na svoju okolicu.

Dr. Fritz Adler je neko vrijeme bio svečilišni docenat za fizikalnu kemiju u Zurichu, gdje je bio i promoviran doktorom.

Preslušavanje ubojice.

Beč, 22. (D. u.) Prema „Fremdenblattu“ nije ubojica grofa Stürgkha bio na mnoga pitanja dati nikakvog odgovora, te je opetovano izjavio, da si je potpunoma svjestan dalekosežnosti svog čina, te da je nakon zrelog promišljanja odlučio da izvrši čin, kojega je i izvršio bez poticanja ili ortaka i bez ikakve pomoći. Opravdavati ćе se pred s. dom. Nekoje su njegove navedbe bile tako pobrkane i apsurdne, da se opravdano može posumnjati o njegovoj svjesti. Nekoji listovi javljaju, da se sestra ubojice nalazi već nekoliko godina u ludnici. Očevidci izjavljuju jednodušno, da je kod učinio utisak kao da je sasvim miran, te da se je bez obrane dao odvesti u zatvor. Browning-revolver, kojim je Adler izvršio čin, posjedovao je on već prije rata, te ga je uvijek nosio sa sobom. Nakon atentata provedeni izvidi su svi dokazali, da je čin izvršila samo jedna osoba, koja se je usljed prenapornog rada i raspra sa svojom strankom i vlastitim ocem nalazila u stanju duševne napetosti i velike živčane razdraženosti.

Brzojavi.

Mirovno pitanje u engleskoj donjoj kući.

Rotterdam, 21. List „Nieuwe Rotterdamsche Courant“ javlja iz Londona od 20. t. mj.: „U donjoj je kući upitao liberalac Chapple, da su se povela vijećanja sa antantskim vladama o vijestima, da se glede mirovnih uvjeta, koje bi zapodjeli saveznici Njemačke, ne raspravlja sa Njemačkom, nego da se sa svakim od tih saveznika sklopi posebni mir. Lord je Robert Cecil odgovorio pismeno ovako: Ja nijesam spremljen, da podam ma bilo kako očitovanje o pouzdanim raspravama, koje su se vršile ili se nijesu vršile medju alijincima. Liberalac je Trevelyan upitao, da li je vlada sklopila s alijincima kakvo utanačenje, da Rusija dobije kao rezultat ovoga rata Carigrad. Lord Robert je Cecil odgovorio: Ne mogu a ma ni riječi kazati o mogućim mirovnim uvjetima (povici: Čujte! Čujte!) osim iza prethodnog vijećanja sa alijincima i uz njihovu privolu. Ja ne sumnjam, da će se oni glede toga izjaviti, čim svane zgodan čas.

Amerikansko ratno brodovlje u Pireju.

Zürich, 21. Švajcarska brzojavna informacija javlja iz Atene: Kako se glasa u pomorskim krugovima, predstoji dolazak skupine amerikanskih ratnih brodova u luku Pirej. Ta skupina krstari već od nekoga vremena ovamo po maloazijskim vodama. Tomu se dolasku amerikanskih ratnih brodova u grčke vode obzirom na prijeteće nemire, koji bi mogli da se radi zaoštrenih odnošaja izmedju Grčke i antante porode, pripisuje velika važnost. U danom bi slučaju amerikanski ratni brodovi ukrcali amerikanske podanike, koji se nalaze uAteni. Mnogo je vojnih dobavljača u Pireju primilo nalog, da pripreme dostatne zalihe živeža za amerikansku flotilu.

Bern, 21. Niz uvodnih članaka, koje piše Hervé u listu „Victoire“ pod naslovom „Pomoć Rumunjskoj“, došao je u broju od 18. t. mj. do vrhunca. Hervé piše: „Loš se položaj Rumunjske ne uzmiče, sedmogradska armada Falkenhaynova sve više napreduje. Vojničko, financijalno i moralno značenje sloma Rumunjske ne daje a ma ni mislili na to, a da ne bi saveznici uprli sve svoje sile, da uklone od nas gorku tu čašu. No Rumunjska se ne spasava razvitkom bojnih sila na raznim frontama. Ta indirektna djelovanja nijesu dosta jaka. Rumunjskoj se mora na Balkanu pomoći. Rusi mogu najbrže da priskoče u pomoć. Kad li čemo već jednom nasljedovati njemačku metodu, koja dozvoljava Njemačkoj, blokiranoj od čitavoga svijeta, brojno za više negoli za polovicu slabijoj od antante, da odolijeva na svim frontama i istodobno na različitim, po njemačkom glavnom štopu odabranim točkama dijeli tako strašne batine? Što znači naša iza dvije godine teda nečda stvorena jedinstvena fronta, ako, kako se čini, svaki pojedini generalni štop radi na svoju ruku i prolijeva suze, ako mora ma i jedan samo armadni zbor poslati na drugu koju frontu? Izgleda, kao da svakomu više leži na srcu njegova vlastita slava negoli da radi o tom, kako bi što više doprinesao tomu, da se što prije dovrši strahoviti ovaj pokolj! Jedinstvena fronta! Šuplje li riječi! Mi trebamo medjunarodni generalni štop, da jednom već prestane ovo neprestano gonilanje nevjerojatnih vojničkih pogriješaka, koje su počinjene iza nastupa Rumunjske u rat i koje su svakoga presenetile i natjerale u strah. Vlade neka budu na oprezu! Bude li Rumunjska ugušena, ne bi pozvali na odgovornost samo vojne poglavare, nego i same vlade, koje bi time pokazale, da ne mogu izvadjati političkoga vodstva vojnih operacija. Traži se“, zaključuje Hervé, „političko vodstvo rata“.

Gradnja bagdadske željeznice doskora dovršena.

Berlin, 21. „Berliner Zeitung am Mittag“ javlja iz Bagdada: Prigodom svoga boravka u Zürichu izjavio je poznati njemački svjetski putnik pl. Hesse-Wartegg e je bio sa prijateljske strane pozvan, da ljetošnje božićne blagdane proslavi u Bagdadu, jer da će dotad biti definitivno dovršena gradnja željeznice Carigrad-Bagdad).

Jedanaest ruskih brodova nestalo.

Berlin, 21. „Berliner Tageblatt“ javlja iz Züricha: Prema švajcarskim listovima javlja ruski list „Vestnik“, da je na putu iz Sebastopola i Odese prema kaukaskoj obali nestalo jedanaest ruskih brodova. U Crnom su moru potopile njemačke podmornice mnogo ruskih jedrnjača. Ruski torpedni lovci uprilićili su pravu hajku na te podmornice.

Zasijedanje sobranja.

Sofija, 21. Sobranje je sazvano za 28. t. mj. redovitom svom zasijedanju.

Talijanske čete zaposjele liniju Pagania-Konispelje.

Bern, 22. (D. u.) „Temps“ doznaje iz Atene: Po brzojavnim vijestima iz Janine, zaposjele su talijanske čete liniju Pagánia-Konispelje. — Andijencija engleskog poslanika kod kralja imala je taj uspjeh, što su se kralj i vlada izjavili pripravnimi, polovicu u Larisi se nalazečih četa opozvati te ničiti potrebno, da se grčka vojska skrči na broj mirnog stanja.

Ministarska kriza u Rumunjskoj.

Berlin, 21. List „Lokalanzeiger“ javlja iz Züricha: Uspostava rumunjskog kabineta naišazi na velike poteškoće. Kako se glasa, imade mnogo znakova, da će Take Jonescu biti imenovan ministrom predsjednikom.

Ministar Genadijev osuđen.

Sofija, 22. (D. u.) Pred vojnim je sudom svršila rasprava protiv vojnog ministra Genadijeva i drugova. Genadijev je radi veleizdaje bio osuđen na 10 godina, a svi ostali optuženi članovi sobranja te oni optuženici, koji se nijesu mogli iskazati kao trgovci, na 8 godina prisilne radnje. Optuženi trgovci bili su oslobođeni optužbe.

Iz Grčke.

Sofija, 22. (D. u.) Reuter javlja: Narodna vojska neprestano dobiva pojačanja. Skraćo se je 800 momaka i 25 časnika atenske posade. Na putu se nalazi dalnjih 500 momaka atenske posade. Narodna je vlada naručila 15.000 uniforma za divizije u Seresu, te je isplatila potpore obiteljima mobiliziranih vojnika. I na Chiosu, Salosu, Mitileni i Kreti je mobilizovanje imalo vrlo dobrih uspjeha. Na Kreti su bile sastavljene 2 pukovnije. Oblasti očekuju, da će se naskoro moći stvoriti 3 potpune divizije.

Neprijateljski ratni izvještaji.

Rusija.

20. listopada. Zapadna fronta: Sjeverno Kisielina ljuti boj. Sjeverno Kuropatnika, 9 km sjeveroistočno Brzezanyja navaljuje neprijatelj ljuto, ali bez uspjeha. Iza zatvorne vatre upravio je jakim silama poduzetu smionu navalu protiv naših položaja u odsjeku južno Swisteinikija. Boj se još nije dovršio. Južno Dornavatre je neprijatelj prešao u ofenzivu te je navalio na naša odijeljenja. Sjeverno brda Lamuntelu su naše čete preživjeli u ofenzivu potjerale neprijatelja sa više visina, zaplijenile su 4 strojne puške i učinile zarobljenika.

Dobrudžska fronta: 17. je neprijatelj nakon jake vatre prešao u ofenzivu. Neprijateljske su navale bile odbite uz velike gubitke. Borba traje dalje.

Engleska.

19. listopada. Popodnevni izvještaj: U noći padala je jaka kiša. Usprkos toga uznapredovali smo na nekim točkama između ceste Albert-Bapaume i Les Boeufsa, te zasužnjili više neprijatelja.

Večernji izvještaj: U jutro se povečala navala na fronti sjeverno od Gueudecourta protiv Butte-Varleucourta. Zasužnjili smo preko 150 neprijatelja.

Stan ratne štampe, 19. listopada: Službeni francuski izvještaj sa macedonskog ratišta glasi: Na fronti Strume naše je teško topništvo s uspjehom bombardovalo selo Baraglizuma, jer se javilo, da se tamo opažam kretnje neprijatelja. Na dojranskoj fronti neprestana djelatnost opphodnja. Neprijateljski pomorski odjeli su rastepeni.

Francuska.

19. listopada popodne. Sjeverno od Somme Francuzi utvrdiše se preko noći u selu Sailly-Saillisel te osigurahe si položaje osvojene na krajima grada. Zaporna je naša vatra osujetila njemačka protunavala na lug u blizini Saillisela. Francuzi održahu sve osvojene položaje. Južno od Somme uznapredovali su Francuzi dalje između La Maisonette i Biaches. U Loreni osujetili su Francuzi iznenadni napadaj na njihov opkop kod Buresa (sjeveroistočno Luneville-a).

19 listopada na večer: Sjeverno od Somme uzalud su kušali Nijemci navalu na naše položaje sjeverno i istočno Sailly-Saillisel. Naša je topnička vatra raspršila jurišne talase neprijatelja, čim su nastupili navalu te im zadala teške gubitke. Južno Somme opet smo napredovali tijekom dana između Biaches i Maisonette. Ukupni broj u učeračnjim bojevima zarobljenih Nijemaca iznaša 350, od kojih oko 10 časnika.

Rumunjska.

19. listopada. Sjeverna i sjeverozapadna fronta: Kod Fulghesa i Bicaza topnički bojevi. Jedno od naših odjeljenja, koje je prelazilo planinu, iznenadilo je kod Agasa (dolina Trotusa) neprijateljske čete, na koje je navalilo sa bodovima. Uništilo je 12 topova, poubilo je konje te se povukło uzeši sobom 600 zarobljenika. Drugo naše odijeljenje, koje je napalo Goioasa (dolina Trotus) iznenadilo je neprijatelja te mu otelo 900 zarobljenika. U dolini Uzul sudbili smo navale neprijatelja. U dolini Oituz traju bojevi velikom žestinom. U Vrancei pomanji bojevi. Istotako na granici kod Tabie Buzi. U dolini Buzen topnički bojevi. Kod Bratocie i kod Predelusa položaj je nepromijenjen. Kod Predeala bacili smo manje sile neprijatelja preko granice, kad su napredovale prama dolini Clabuce i Taurului. U tijesnu Bran zadobili smo zemljišta prama Dragoslavyle.

Političke Vijesti.

Rusko odteretjenje rumunjske fronte. „Journal de Genève“ piše: Iz raznih glasina se razabire, da je Rusija odlučila upeti do krajnosti svoje sile, te na rumunjsku frontu poslati nove čete. Ruska će vojska nastojati, da svoju operacionu bazu prenese i na erdeljsko područje, te će i u Dobrudžu poslati nova pojačanja. Rumunjska će vojska od sada samo imati da se brine za obranu svog vlastitog teritorija. Po vijestima iz Petrograda, odaslane su jake zalihe streljiva u Bukarešt. Glasa se, da su utvrde Bukarešta naoružane najtežim ruskim topovima, pa da su i posade pojačane ruskim četama. Zapovjedničtvo nad gradom da v de Rusi, pa su rumunjski časnici primili zapovjed, da se u svemu bezuvjetno imaju poštovati odredbama ruskih častnika.

„Vojnička nesreća prvog reda“. „Manchester Guardian“ pozdravlja radostno, što se izasala u Rumunjsku francezka vojnička misija, jer bi poraz Rumunjske bila nesreća prvog reda za ententu. Rusija bi time bila lišena svih prednosti, koje se je nadala postignuti zaposjednućem Bukovine, a za neke njezinih najbogatijih provincija nastala bi opasnost, da u njih prodre neprijatelj. Osim toga ostao bi otvoren za središnje vlasti put u Bugarsku (??), a za ententu zatvoriо bi se prolaz iz južne Rusije na Balkan. Bila bi to vojnička nesreća prvog reda, ne gledajući na političku štetu. List predlaže, neka se za ciele zime nastavi pritisak na zapadnoj fronti, a podjedno neka se Sarrailu šalje 100.000 momaka, da može prije zime zauzeti Skoplje (!!). Najveći udarac, koji se može zadati Njemačkoj, jeste, da se prekine put na Istok. Ako bude Sarrail dosta jak, da zauzme Skoplje, i ako se prisili Mackensen, da uzmakne iz Dobrudži, onda bismo mogli postići taj cilj, ali prije ne.

Značajna rumunjska službena izjava o ratnom položaju. Tiskovni ured rumunjskoga ratnoga ministarstva izdao je ovu značajnu izjavu o ratnom položaju: Na erdeljskom bojištu porasla je na fronti od više stotina kilometara žestina neprijateljske ofenzive, te nalikuje s obzirom na prostor i snagu na ofenzivu centralnih vlasti iz godine 1915. u Galiciji. Skupni položaj ne mogu sada rumunjski krugovi podpuno pregledati. Tek za nekoliko dana moći se se prosuditi, da li će Njemci moći postići u velike zamišljene ciljeve ili će biti suzdržani. Pučanstvo bit će vazda istinito obavješteno o položaju, te se ne će poduzeti pokušaj, da se položaj poljepša. Mi se pouzdajemo u veličinu duše rumunjskog naroda. Sada je žarište bojeva granica „triju zemalja“ Ugarske, Bukovine i Rumunjske. Naročito u području šumskih Karpata okolo Kirlibabe i Dorne Vatre. Cilj je Niemaca ovdje, da se osujeti spoj između ruske i rumunjske vojske, što će odlučiti sudbinosa vojne. Boj se vodi sjevermo i južno od ovog kraja. Rumunjsko vojno vodstvo odlučilo je, da se odupre na pruzi Bukarešt-Černovice, jer goroviti terrain onemogućuje rumunjskim četama dovoz pričuva i hrane. S toga se mora u sjevernom dielu države žrtvovati dio rumunjskog područja. Rusko vojno vodstvo obečalo nam je, da će poduzeti u Volinjskoj i u Bukovini, na fronti od Lucka do Karpata, odteretnu ofenzivu. General Brusilov pripravan je poduzeti najveće napore, da uznapreduje prema Kovelju. Ščerbatov snuje prodrijeti prema Haliču. Nadamo se, da će na taj način neprijatelj biti prisiljen, da makne dio četa iz Erdelja, gdje se sada bori po prilici 16 divizija.

Njemačka misija u Carigradu. Kako se iz Berlina javlja, odputovao je dne 18. o. mj. pruski princ Waldemar u naročitoj misiji carevoj u Carigrad. Princa prate otomanski general-poručnik Zekki-paša, koji je pridijeljen njemačkomu caru, kao i službujući generalni pobočnik general pl. Zetius. O obljetnici dana, kad se je Turska prije dvije godine priključila središnjim vlastima, predat će princ Njegovu Veličanstvu sultanu počasnu sablju.

Domaće vijesti.

Njeg. Veličanstvo sočanskim junacima. Njeg. je Veličanstvo upravilo na generala-pukovnika Sv. pl. Boroevića ovu brzojavku:

„Putem izvještaja vrhovnog vojnog zapovjedničtva saznao sam za težke bojeve. U duhu sam medju Mojim dičnim vojnicima, što no se bore na sočanskoj fronti. Sa srcem, punim hvale, šaljem ovim junacima, koji su, preziruć smrt, uztrajali u tim tvrdokornim bojevima. Moje priznanje i Moju hvalu, te se molim Bogu, neka im i nadalje bude u pomoć u uspješnim njihovim bojevima. Franjo Josip.

General-pukovnik Svet. pl. Boroević saobčio je ta carevu brzojavku vojničtvu, pa je u tom povodu izdao ovu dnevnu zapovjed: Vojnici! Za najveće razvijanje vaše snage odučevit će vas ove riječi vrhovnog našeg ratnog gospodara. Izvojujte sa sjajnom svojom hrabrošću obljedu kao jedinu zahvalu, koja odgovara riečima cara i kralja. Boroević, gen.-puk.

Poštanski promet. Za Lavov su od sada unaprijed dozvoljeni privatni paketi do težini od 20 kg te je kod paketa dozvoljeno označiti vrijednost. Paketi pouzećem, ekspresni i žurni paketi nijesu pripušteni do daljnje naredbe. Ukida se dosadanje obvezno osiguranje.

Gradsko kazalište. Danas se pjeva prvi put Donizettijeva dražesna opera „Don Pasquale“. Početak u 6. sati. Svršetak poslje 8 sati.

Okuženi krajevi. Jučerajšnja zapovjed lučkog admiraliteta saopćuje, da su se u slijedećim krajevima pojavile kužne bolesti: U općini Grižnjan u selima: Grižnjan, Cerije, Pivka, Caso di Grisignano i Caso di Piemonte; u općini Poreč, selo Probetić; u općini Vrsar selo Perini; u općini Vižnjan: selo Perković. Sva se ova sela nalaze u kotarskom poglavarstvu Poreč. U općini Kopar: grad Kopar; u općini Buzet grad Buzet.

Iz Hrvatske.

Kad si preuzvišenost pokvari želudac. Čitamo u hrvatskim novinama zabavnu ovu, ali ozbiljno mišljenu vijest: Preuzv. gosp. ministar L. pl. H. stigao je u četvrtak, 12. o. mj., noćnim vlakom sa svog izbora u H. u V., te je odsjeo u svom stanu, gdje ga je dočekala supruga preuzv. gđja Agata. Ujutra je preuzvišenom gospodinu ministru pozlilo, te je prizvani liječnik ustanovio teško poremećenje probavila (preuzvišenog gospodina?) uslijed pokvarenog mesa, uživanog na putu. Hvala otpornoj fizičnoj snazi preuzvišenog gospodina i brzoj liječničkoj pomoći, kao i požrtvovnoj njezi i pažnji, njegova je preuzvišenost za dva dana bolještcu svladala, te se je njegova preuzvišenost u toliko oporavila, da je mogla otputovati u Budimpeštu.

Vojničke vijesti.

Dnevna zapovjed lučkog admiralata broj 296 od 22. listopada 1916.

Posadno nadzorstvo: Satnik Badi.

Liječničko nadzorstvo na N. V. b. „Bellona“: Linijski liječnik u m. Dr. Weiser.

Liječničko nadzorstvo u mornaričkoj bolnici: Linijski liječnik Dr. Groyer.

Razne Vijesti.

Rasprostiranje topovske rike kroz tlo. U pariškoj je akademiji znanosti, kako javlja list „Temps“ priopćio suradnik pariškog opservatorija Pigourdan nekoliko zanimivih podataka, iz kojih se razabire, kako se rika topovske vatre znade katkad sa fronte rasprostirati i kroz tlo, a ne samo kroz uzduh. Jedan od takovih podataka je pružio Pigourdanu neki mjernik, koji je već od svoje šeste godine ovamo potpuno gluh, te ne čuje ni lokomotive, koja žvižda u njegovoj neposrednoj blizini. Ali u sobi bez zavjesa i bez sagova, u kojoj svira glasovir, „čuje“ on pomoću titranja tla sviranje glasovira, kad ovaj dalje od sebe duboke glasove. Od početka ofenzive na rijeci Somi zamjećivao je taj mjernik, koji živi nedaleko od Pariza, 120 kilometara daleko od same fronte, takodjer titranja (vibracije) tla, koja su potjecala od grmljavine topova, ali samo kad najačih i najtežih udaraca, a zamjećivao ih je točno u isti tren, kad je normalno, zdravo uho čovjeka kraj njega začulo riku. Odatle izvadja Pigourdan, e je veoma vjerojatno, da su oba uha, koli ono gluho mjernikovo, toli ono zdravo, razabrala titraje, koji su se uslijed topovske rike rasprostirali kroz tlo.

Skupa točka. Pogrješka jednog francuskog brzojavnog činovnika, je jednog bogatog amerikanca došla skupo stajati. Njegovoj se najme gospodji na prolazu u Parizu osobito svidi jedan dragulj od 85.000 franaka pa brzojavi odmah mužu u Newyork da li ga smije kupiti. Mužev odgovor je glasio: „No. Price to high“ (Ne. cijena previsoka), no brzojav. što ga je gospodja primila je glasio najme: „No price to high“ (nijedna cijena previsoka). Gospodja ušičena zbog tolike udvornosti svoga muža podje ravno u dućan te si izabere mješte onog dragulja od 85.000 jednog sličnog od 500.000. I tako je u brzojavu ispuštena točka stajala amerikanca pô milijuna kruna.

Morganov ratni dobitak. Kad je god 1913. poznati američki bogatun i milijunaš Pierpont Morgan zaklopio oči, ostavi svome sinu ništa manje negli 69 i pol milijuna dolara t. j. okruglo 275 milijuna maraka, za koje se je čitav svoj vijek trudio. Nakon buknuća svjetskog rata postane morganska bankovna kuća ne samo najvažnijim vjerovnikom Francuske, Engleske, pak Rusije i konačno Italije, već stupe u antantinu službu i njegove ogromne obitne tvornice sa svim svojim parobrodarskim i željezničkim poduzećima. Njegova tvrdka zadobila domala tako zamašite naručbe, da je njezin čisti jednogodišnji dobitak god. 1915 iznašao 200 do 300 milijuna maraka. Od onda su poslovi mladoga Morgana pako orijaški ponarasli, a i uvjeti veoma poskupili. Prema tome je skoro stalno da se njegov dobitak god. 1916 znatno nadmaši onaj god. 1915, a sam Morgan nakon svršetka rata postati milijarderom.

MALI OGLASNIK.

Vola pet god. starog, domaće istarske pasmine, izvrsnog za radnju iko želi kupiti, neka se obrati „Kreditnom i eskompnom društvu“ u Puli. Vol se sada nalazi u Buzetu 59

KINO
Crvenog križa.
ULICA SERGIJA BROJ 34.

Danas novi raspored.

Neprekidne predstave od 2 do 7·30.

Iznenadjujuće si pridržaje pravo promijeniti raspored.

ULAZNINA: I. prostor K 1·—; II. prostor 40 fil.

Uči se može kod svake slike.

AUGUST ŠENOA.

Dusi narodne straže.

Nekoga dne mjeseca ožujka a godišta 1848. sjedeć u starom našonjaću svoje babe, čitah u Brlićevoj slovnici o „carici Mariji Tereziji i mladom Vukasoviću“. Očekivao sam učitelja. Budući nezrelo djače, nisam ni sanjao, kakva je bura, strovalivši prijestol Ljudevita Filipa, dohujila bila do naših strana. Znao sam doduše, da se nješto kometa po Zagrebu, ali onih godina uvijek se kometalo kod nas; stoga sam mirno čitao i čekao.

Dodje deveta ura, pa dodje i moj učitelj, pravnik zagrebački. Bijelo sam ga pogledao. Na glavi mu crvenkapa, na prsiju vrpca trobojnica.

„Sta je to, gospodine učitelju?“

„Znak narodne garde.“

„A što je narodna garda?“

„Svi ćemo postati soldati“, odvrati ponešto popularno moj suhonjasti mentor.

„Zer i ja?“

„Da, kad ponarastete. Došla je iz Beča vijest, da smo svi slobodni, jednaki; zato i moramo svi biti soldati.“

„Pa imate li i puškа?“

„Da bome! Dodjite samo po podne na ciglanu. Bit će prva muštra.“

Od onoga dana drijemala je moja gramatika u zapećku, glava mi bijaše puna ratobornih misli, i ja nejačak posvetih se dušom i tijelom znanstu Kraljevića Marka. Nu varao bi se, tko bi mislio, da je moja ratoborna karijera počela tek ožujskimi dnevi god. 1848. Već otprije bješe kaptolska „purgarska garda“ probudila davorske misli u mojoj mladjanoj masti.

Divne li doista čete! Junakorodna Sparta nije rodila takovih junaka. A osobito moja kumpanija iz Vlaške ulice! Koliko se puta nijesam nadivio sivim pantalonom s crvenimi rubovi, koliko puta ne ostavih kolač i kavu, da gledam crvene perjanice purgarskih bubnjara; a tek na malo Tijelovo kad su junaci iz Vlaške ulice pucali složno kao kukuruza u žrnju!

Zato i ne bih zanemario nijedne purgarske muštre. U to doba godine mogao si po četvrtcih vidjeti na Ribnjaku za biskupovim vrtom do tri vojske. Purgarsku četu u kaputih, po vrućini bez kaputa, kojoj je zapovijedao velikom batinom mali, ličak kramar iz Vlaške ulice; ratobornu dječurliju, kojoj sam ja bio generalissimusom; a napokon kojoj sam ja bio generalissimusom; a napokon četu bijelih gusaka iz obližnjih kuća pod vojvodstvom siva gusaka.

„Šturm!“ zapištio bi kroz nos kramarčić, a vrijedni purgari poletili bi nagnutimi batinami proti biskupskomu vrtu, pri čem je samo trbonjasti krčmar Funtak zaklipsavao kao šepav patak.

„Udrite dječaci!“ zavikmuo bih ja, i za jedan hip osvojismo najbliži šipkov grm.

„Gva!“ zagakao bi gusak, pa ni pet ni šest nožice sve guske u mlaku!

Nu, kako rekoh, u ožujku god. 1848. odzvonike staroj kaptolskoj straži, premda se je tomu svojski opirala: odoše po netragu svi pantaloni, crveni kobuci narodne straže, i velike muštre na Ciglanici izbrisaše mi brzo iz pameti municipalne, sredovječne uspomene iz Vlaške ulice. Odsada vidjevao si me samo za velikim bubnjem narodne straže, a na meni pet do šest kokarda.

Prvi put razljutih se na Ciglanici šnavo. Ja, bivši zapovjednik, mišljah prema junačkomu si ponosu, da mi čitelj ne može biti manje od generala. Kad onamo, ali što ti stanoite! Moj učitelj s kremenjarkom od pol centa prost prostak i ništa više; pa baš u čitavoj djačkoj legiji najviša glavurda, samo da svijet bolje vidi, da je prosti gardista. Mal da ne udarih u plač; od onoga dana vjerovao sam tvrdo, da mi učitelj ne razumije ni deklinacija. Na sreću dobih skoro drugoga učitelja, stražmešira u djačkoj legiji, u koga sam junaštvo osobito cijenio, premda je kod njeke „oštre muštre“ nehotice iz puške ubio kravu.

Al kad se djedoh? Odje su mi dusi narodne straže? Predem kao snaša u zimsku večer, govorim kao loš propovjednik, komu uvod nema ni kraja ni konca. Oprostite mojim neklasičkim stranputicam! Sta ćete? Svatko rado prebire knjižicu, iz koje je djetetom učio azbuku. Na pošto glava mora svakako logički svezana biti s repom, naskašljete se malo, dragi slušatelji, pa onda dalje!

* * *

Narodna straža bila je dika Zagrepčana, a peta četa opet dika cijele narodne straže. Da su Trojanci ugledali pred svojim gradom crvene kobuke pete čete, ne bi doista trebalo bilo deset punih godina, da pade Prijamo u carstvo; i Aleksandro Veliki bio bi s petom četom jamačno dopro do kitajskoga zida. Kraj svega toga junaštva znali su blebetavi jezici, kojih je već za ono vrijeme u Zagrebu mnogo bilo, bajati, da se peta četa nije popela ni do tikline azbuke, da ne zna ni toga, što je „desno kret!“ što li „lijevo kret!“ a kratko, da je ona orahova vojska.

Sbilo se često, da se je za zapovjed „desno kret“ okrenuo mlinar Žižak na desno, a brijač Grcgurić na lijevo, da su se njihovi nosovi nemilo poljubili, i da je Žižak odnio od parade čitavu kvrgu; ali pitam vas po duši, je li marko besmrtni Akil ili glasoviti Hektor na takove sitnarije, a napokon nije li dosta, da je srce u junaka? A da je u petoj četi bilo srca, tomu budi svjedočicom ova pripovjedka.

Mudri zapovjednik pete kumpanije znao je i zaviknu jednoć glasovitim grlom! „Junaci!“ tomu po pravu nebi neznatnomu dva doskočiti. „Junaci!“ tomu po pravu nebi glasovitim grlom! „Junaci, bijede nas zli jezici, da ne znamo nit puška podprašiti, da ne znamo, što je „desno kret“, što li „lijevo kret“. Nu ako je ljudska kleveta velika, veliko je i vaše junačko srce! Znadem, da vam je tako tihim prezirom pregorjeti podle ove sumnje, i da možete kao veledušni slonovi, nehajući za žalac ujedljive muhe, mirno očekivati hip, koji nam imade junačke glave ovjenčati vječnom slavom! Junaci pete čete! Ima časovi, gdje se i visoka gamila mora spustiti na nisku zemlju, a tako moramo i mi raditi; da nam u tih malenkostih ne bude obraz cra, valja nam paziti, što je „desno kret“, što je „lijevo kret“. Prije svega pazite na desnu ruku, t. j. na ruku, kojom se križate, pa ako vam ni to dovoljno ne bi bilo, gledajte svijek na moju sablju; mahnem li na desno, a vi krenite na desno, mahnem li na lijevo, a vi krenite na lijevo: to će vam biti najbolji lijek proti podloj kleveti“.

Dovijatost kapetanova probudi nenadani ushit u petoj četi, koja mu se zahvali gromovitim: „Živio!“ Od onoga dana nisu već zli jezici imali razloga rugati se ovoj uzoritoj četi, jer joj je kapetanova sablja bila nepogrješivom magnetičnom iglom. Da, zavidile su joj sve ostale čete, kako se vješto kretala i junački vladala. Samo jednom zaboravi kapetan svoju krmanjsku dužnost, djenu sablju u korice, pa je naravski bilo komešanja i na desno i na lijevo. Tom je prilikom gardista Gorljević, inače član poštovnoga kojšćenga cеha, nemilo povrijedio kurjg oko svoga kapurala Milkovića, nu, kako rekoh, Akil i Hektor nisu marili za takove malenkosti.

(Nastavit će se.)